
Historien om litium

BOKOVERSIKT

Enhver psykiater vil vite at virkningen av litium som behandlingsmiddel og forebyggende middel ved affektive lidelser ble oppdaget av australieren John F. Cade i 1949, og innført i klinisk bruk av den danske psykiater Mogens Schou noen tiår senere. De færreste vil nok vite at den danske psykiater Fritz Lange ved Middelfart psykiatriske sykehus allerede på slutten av 1800-tallet og på begynnelsen av 1900-tallet rutinemessig brukte litium i behandlingen av affektive lidelser. Det gjorde han på bakgrunn av kliniske undersøkelser over periodiske depresjoner, utført av hans bror, Carl Lange, senere professor ved Universitetet i København i patologisk anatomi og generell patologi.

Det var imidlertid en feilslutning som førte til denne anvendelse. I omtalte tidsrom var det en vanlig oppfatning at arthrititis urica dels manifesterte seg i form av depresjon, dels i form av mani. Arthrititis urica ble på den tid behandlet med litiumsalter. Det var derfor ikke så unaturlig også å behandle affektive lidelser med disse salter.

Interessen for arthrititis urica og litium falt i begynnelsen av det 20. århundre, og litiumbehandlingen av affektive lidelser opphørte og gikk i glemmeboken, inntil Cade «gjenoppdaget» litiums virkninger, og Mogens Schou og medarbeidere gjennomførte grundige forskningsarbeider som dokumenterte litiums klare forebyggende og kurative virkninger ved affektive lidelser.

Forfatter Johan A. Schioldann er dansk psykiater, nå professor ved Universitetet i Adelaide, Australia, og sterkt engasjert i psykiatriens historie. I denne boken gir han en oversettelse av Carl Langes arbeid over periodisk depresjon og gir en fremragende oversikt over bruken av litiumsalter i behandlingen av affektive lidelser før og umiddelbart etter forrige århundreskifte. Brødrene Lange nyttet litium, spesielt i behandlingen av periodiske depresjoner fra 1874 til 1907. Selv om behandlingen egentlig var basert på gale forutsetninger, kunne metoden vært introdusert som den danske litiumbehandling innført mer enn 50 år før den moderne, oppdaget av Cade og klinisk innført av danske psykiatere. Brødrene Langes arbeid var likevel mer eller mindre glemt, og ser ikke ut til å ha vært av betydning for den interesse Mogens Schou og medarbeidere fattet for stoffet noen årtier etter Cades introduksjon.

Schioldann har tidligere gitt vesentlige bidrag av historisk natur til psykiatrien, ikke minst i sin doktoravhandling, patografien om den tidligere danske statsminister Ditlef Gothard Monrad. Den foreliggende bok om Carl Lange og litiumbehandlingens historie er spennende og fascinerende lesing basert på grundig historisk dokumentasjon. Den angår alle som er interessert i den historiske bakgrunn for behandlingsmetoder som nyttes i dag.

Nils Retterstøl

Oslo

Publisert: 20. oktober 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 6. februar 2026.